

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 599/2022-45

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpených advokátskou kanceláriou [REDAKOVANÉ] v mene ktorej koná advokát a konateľ [REDAKOVANÉ], proti postupu Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 16 Co 47/2020 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 16 Co 47/2020 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietrahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľom **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie každému po **3 000 eur**, ktoré im **j e** Krajský súd v Bratislave **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Krajský súd v Bratislave **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľom trovy konania **801,50 eur** a zaplatiť ich právnemu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 599/2022-16 z 3. novembra 2022 prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu ústavnú sťažnosť sťažovateľov, ktorou sa domáhajú vyslovenia porušenia

ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 16 Co 47/2020 (ďalej aj „napadnuté konanie“). Súčasne navrhujú priznať im primerané finančné zadost'učinenie 5 000 eur každému a náhradu trov konania.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti, jej príloh a na vec sa vťahujúceho spisu vyplýva, že sťažovatelia sa žalobou podanou 16. marca 2009 Okresnému súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) domáhali od žalovanej zaplata sumy 245 635 eur s príslušenstvom a určenia trvania právneho vzťahu založeného na základe kúpnej zmluvy zo 16. októbra 2008, ktorou žalovanej predali svoj rodinný dom a príľahlé pozemky. Zároveň sa domáhali určenia neplatnosti odstúpenia žalovanej od predmetnej zmluvy. Konanie bolo okresným súdom vedené pod sp. zn. 12 C 9/09.

3. Podaniu žaloby predchádzal návrh sťažovateľov z 27. januára 2009 na nariadenie predbežného opatrenia spočívajúceho v uložení povinnosti spoločnosti [REDAKOVANÉ], aby na účte žalovanej nerealizovala žiadne hotovostné a bezhotovostné bankové operácie v žalovanej sume. Okresný súd uznesením č. k. 12 C 9/09-59 zo 4. februára 2009 návrhu vyhovel. Krajský súd na základe odvolania žalovanej uznesením č. k. 6 Co 102/09-193 z 30. apríla 2009 zmenil predmetné uznesenie okresného súdu a návrh na nariadenie predbežného opatrenia zamietol.

4. Okresný súd v poradí prvým rozsudkom z 15. októbra 2010 žalobe vyhovel. Na odvolanie žalovanej krajský súd v poradí prvým uznesením č. k. 2 Co 258/2011-493 zo 14. júna 2013 zrušil rozsudok okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

5. V poradí druhým rozsudkom zo 4. decembra 2013 okresný súd opäť žalobe vyhovel a krajský súd uznesením č. k. 2 Co 313/2014-609 z 10. decembra 2014 druhýkrát rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

6. Rozsudkom zo 6. apríla 2016 okresný súd vyhovel žalobe tretíkrát a krajský súd uznesením č. k. 10 Co 32/2017-808 z 21. júna 2018 po tretíkrát rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

7. Postup krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 10 Co 32/2017 sťažovatelia napadli 12. októbra 2018 ústavnou sťažnosťou, ktorou namietali porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Túto ústavnú sťažnosť ústavný súd po predbežnom prerokovaní uznesením č. k. III. ÚS 430/2018-11 z 13. novembra 2018 odmietol ako zjavne neopodstatnenú. Ústavný súd okrem iného konštatoval, že „petit sťažnosti (je) koncipovaný spôsobom, ktorý eliminuje účinnosť inštitútu tzv. ústavnej sťažnosti, keďže od ústavného súdu neočakáva využitie právomoci podľa čl. 127 ods. 2 ústavy (zrušiť ústavne chybné rozhodnutie alebo príkaz, aby ten, kto práva alebo slobody porušil, vo veci konal)“. V závere uviedol, že ak uznesenie krajského súdu č. k. 10 Co 32/2017-808 z 21. júna 2018 bolo sťažovateľom doručené 13. augusta 2018 a právoplatnosť tak nadobudlo ešte pred doručením sťažnosti ústavnému súdu, krajský súd „už nemohol vykonávať žiadne relevantné procesné úkony

smerujúce k nastoleniu právnej istoty sťažovateľov“ a „žiadnym ústavne relevantným spôsobom ovplyvniť priebeh žalovaného konania, prípadne priesťahy v ňom“.

8. V poradí štvrtým a zároveň posledným prvoinštančným rozsudkom zo 14. júna 2019 okresný súd uložil žalovanej povinnosť zaplatiť sťažovateľom spoločne a nerozdielne žalovanú sumu spolu s úrokom z omeškania (I. výrok), zároveň určil, že odstúpenie žalovanej zo 16. decembra 2008 od kúpnej zmluvy uzavretej so sťažovateľmi 16. októbra 2008 je neplatné (II. výrok), žalobu vo zvyšnej časti zamietol (III. výrok) a sťažovateľom priznal od žalovanej nárok na náhradu trov konania v celom rozsahu (IV. výrok). Proti tomuto rozsudku podali odvolanie obe sporové strany. Spis bol krajskému súdu predložený na rozhodnutie 20. apríla 2020, pričom ku dňu podania ústavnej sťažnosti nebola vec právoplatne skončená ani odvolacím súdom rozhodnutá.

9. Krajský súd napokon rozsudkom č. k. 16 Co 47/2020-1001 z 31. mája 2022, ktorý nadobudol právoplatnosť 2. augusta 2022, rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutom I. výroku zmenil tak, že žalobu v tejto časti zamietol, v napadnutom II. a III. výroku rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a žiadnej zo strán nepriznal právo na náhradu trov konania. Proti právoplatnému rozsudku krajského súdu podali sťažovatelia dovolanie, ktoré zatiaľ nebolo postúpené Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) na rozhodnutie.

II.

Argumentácia sťažovateľov

10. Sťažovatelia namietajú, že postupom krajského súdu v napadnutom konaní sa spor, ktorý trvá od roku 2009 a dosiaľ (ku dňu podania ústavnej sťažnosti, pozn.) nie je právoplatne skončený, neúmerne predlžuje. Sú presvedčení, že jeho postupom dochádzalo a opätovne dochádza k priesťahom, ktoré nie sú spôsobené ani zložitou vecou, ani správaním strán sporu, ale v dôsledku nekonania a nesprávneho procesného postupu krajského súdu v ich veci. Uvádzajú, že z dôvodu dlhodobej nečinnosti krajského súdu v napadnutom konaní podali 22. júla 2021 žiadosť o urýchlené prejednanie a rozhodnutie vo veci, pričom na podanú žiadosť krajský súd nereagoval, a preto podali 14. septembra 2021 predsedovi krajského súdu sťažnosť na priesťahy v konaní. Túto sťažnosť vyhodnotil predseda krajského súdu v odpovedi zo 6. októbra 2021 ako dôvodnú, ale zároveň poukázal na protipandemické opatrenia ako objektívne procesné prekážky a na tú skutočnosť, že nejde o súdne konanie, ktoré by malo prebehnúť s osobitnou, resp. výnimočnou rýchlosťou. Zároveň sťažovatelia zdôrazňujú, že napriek predsedom uvedenému predpokladu, že vec bude prejednaná a rozhodnutá koncom roka 2021, resp. začiatkom roka 2022, k rozhodnutiu o podaných odvolaniach nedošlo a v ich veci nebolo ani po takmer 13 rokoch právoplatne rozhodnuté.

11. V nadväzujúcej argumentačnej línii sťažovatelia poukazujú na § 390 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), ktorý prikazuje krajskému súdu ako súdu odvolaciemu po opakovanom odvolaní v tej istej veci samému vo veci rozhodnúť. Ako tvrdia, krajský súd túto povinnosť nerešpektoval a rozsudok okresného súdu opakovane (celkovo trikrát) zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Sú presvedčení, že aj keď konanie v ich veci bolo začaté ešte za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku, krajský súd mal postupovať v zmysle uvedeného ustanovenia

Civilného sporového poriadku a rozhodnúť v merite veci, ktorého súčasťou je aj rozhodnutie o trovách odvolacieho konania.

III.

Vyjadrenie krajského súdu a replika sťažovateľov

III.1. Vyjadrenie krajského súdu:

12. Krajský súd vo vyjadrení z 1. decembra 2022 zaslal chronológiu jednotlivých procesných úkonov v napadnutom konaní, z ktorej vyplýva, že spis mu bol z okresného súdu predložený 20. apríla 2020, ale obratom 5. mája 2020 bol v dôsledku sťažovateľmi podanej námietky zaujatosti zaslaný najvyššiemu súdu, odkiaľ bol 19. mája 2020 vrátený späť spolu s rozhodnutím. V nadväznosti na zmenu v zložení senátu bolo 20. septembra 2021 odoslané stranám sporu predmetné oznámenie a následne 25. mája 2022 oznámenie o tom, že 31. mája 2022 bude verejne vyhlásený rozsudok vo veci. Spis bol okresnému súdu vrátený 13. júla 2022.

13. Predseda krajského súdu sa zároveň v celom rozsahu stotožnil s vyjadrením predsedu senátu, v ktorom sú opísané jednotlivé skutočnosti objektívnej povahy, ktoré bránili skoršiemu prejednaniu a rozhodnutiu veci, a navrhol, aby na nich ústavný súd pri rozhodovaní prihliadol.

14. Predseda senátu (a zároveň sudca spravodajca v napadnutom konaní) k veci uviedol, že na dĺžku napadnutého konania mala vplyv aj skutková a právna náročnosť predmetného sporu, ako aj množstvo vecí, ktoré senátu napadli skôr, príp. v nich bola stanovená zákonná lehota, a poukázal aj na vyhlásený núdzový stav na území Slovenskej republiky v období od 16. marca 2020 do 13. júna 2020, v období od 1. októbra 2020 do 14. mája 2021 a v období od 25. novembra 2021 do 22. februára 2022, ktorý objektívne vytváral procesné prekážky v postupe.

15. Keďže z argumentácie sťažovateľov vyplýva, že v predmetnej ústavnej sťažnosti rozporujú aj postup krajského súdu v predošlých odvolacích konaniach (sp. zn. 2 Co 313/2014 a sp. zn. 10 Co 32/2017), ústavný súd požiadal krajský súd o doplnenie vyjadrenia k prieťahom aj v týchto odvolacích konaniach.

16. Krajský súd v doplňujúcom vyjadrení z 13. marca 2023 pripojil vyjadrenie sudcu spravodajcu vo veci vedenej pod sp. zn. 10 Co 32/2017, ktorý poukázal na odôvodnenie uznesenia krajského súdu z 21. júna 2018, ktorým bol zrušený v poradí tretí rozsudok okresného súdu. V predmetnom rozhodnutí podľa jeho názoru odvolací súd vyčerpávajúco vysvetlil dôvody vedúce k odklonu od § 390 CSP. Zdôraznil záver, že súd prvej inštancie opätovne ignoroval záväzný právny názor odvolacieho súdu, ktorým bol v zmysle § 226 Občianskeho súdneho poriadku (účinného do 30. júna 2016, pozn.) viazaný a ak by sám vo veci rozhodol v danom štádiu konania (dokazovania), došlo by k porušeniu zásady dvojinstančnosti konania, pretože by svoje rozhodnutie založil na skutočnostiach, ktorými sa pred ním prvoinstančný súd nezaoberal.

17. Zároveň sa k veci vyjadrila sudkyňa spravodajkyňa vo veci vedenej pod sp. zn. 2 Co 313/2014, pričom poukázala na tú skutočnosť, že odvolací súd rozhodol uznesením z 10. decembra 2014 po 7 mesiacoch, od kedy mu vec napadla (17. apríla 2014, pozn.), a preto považuje argumentáciu sťažovateľov o nečinnosti za neopodstatnenú. K dôvodom zrušenia v poradí druhého rozsudku okresného súdu uviedla, že zotrváva na záveroch uvedených v predmetnom rozhodnutí.

III.2. Replika sťažovateľov:

18. Sťažovatelia vo svojej replike uviedli, že po tom, ako krajský súd po tretíkrát vydal uznesenie, ktorým rozsudok prvoinštančného súdu zrušil a vec mu vrátil, rozhodoval vo veci prvoinštančný súd, ktorý vo veci žiadne ďalšie dokazovanie nevykonával, nezisťoval ďalší skutkový stav a svoj v poradí štvrtý rozsudok odôvodnil tými istými skutočnosťami a úvahami, ako aj svoje predchádzajúce rozsudky. Podľa ich názoru je preto zarážajúce, že krajský súd napokon 31. mája 2022 vo veci predsa len rozhodol a vydal rozsudok, ktorým v poradí štvrtý rozsudok prvoinštančného súdu čiastočne zmenil a čiastočne potvrdil, pričom tak rozhodol bez toho, aby vo veci sám v odvolacom konaní vykonal, doplnil alebo zopakoval dokazovanie, aby zisťoval skutkový stav alebo aby odstraňoval údajné pochybenia prvoinštančného súdu. Ďalej sťažovatelia vyjadrili presvedčenie, že neexistoval dôvod na to, aby odvolací súd rozhodol v rozpore s § 390 CSP a ak sa podľa jeho názoru dopustil prvoinštančný súd aj v poradí tretím rozsudkom, resp. konaním, ktoré jeho vydaniu predchádzalo, takých procesných pochybení, ktoré podľa neho boli dôvodom na zrušenie v poradí tretieho rozsudku, mal odvolací súd povinnosť ich sám odstrániť alebo napraviť v odvolacom konaní. Domnievajú sa, že neexistuje ospravedlniteľný dôvod na to, aby v takomto závažnom spore, v ktorom im išlo v podstate o celý ich majetok, ktorý nadobudli počas svojho života, súdy rozhodovali tak dlho a ich konanie bolo poznačené toľkými priet'ahmi. V závere dodali, že v tomto prípade nijako neobstojí ani odkaz na procesné prekážky spojené s prevenciou šírenia COVID-19, keďže na odvolacom súde nebolo nariadené žiadne pojednávanie a krajský súd rozhodol po naštudovaní veci, čo nebolo počas vyhláseného núdzového stavu zakázané.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

19. Podstata námietok sťažovateľov v súvislosti s namietaným porušením ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote je založená na tvrdení, že krajský súd neefektívnym postupom v napadnutom konaní spôsobil zbytočné priet'ahy. Krajský súd podľa názoru sťažovateľov neaplikoval postup podľa § 390 CSP a zrušil v poradí druhý i tretí rozsudok okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie namiesto toho, aby sám odstránil vady konania, doplnil dokazovanie a vo veci meritórne rozhodol, v dôsledku čoho súdne konanie trvalo 13 rokov (od 16. marca 2009 do 31. mája 2022, pozn.).

20. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru – m. m. I. ÚS 304/2021, I. ÚS 444/2021, pozn.) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, znamenajúcim nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. II. ÚS 118/2019, I. ÚS 250/2020, I. ÚS 318/2022).

21. Z obsahu ústavnej sťažnosti a vyjadrení účastníkov konania nie je sporné, že konanie vo veci sťažovateľov začalo pred okresným súdom v roku 2009. Okresný súd rozhodol vo veci celkovo štyrikrát. Krajský súd po predložení veci na základe podaných odvolaní celkom trikrát zrušil

rozsudok okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie, z toho jedenkrát už po nadobudnutí účinnosti Civilného sporového poriadku. V čase podania ústavnej sťažnosti 3. marca 2022 sa spis nachádzal na krajskom súde ako súde odvolacom 22 mesiacov; následne krajský súd meritórne rozhodol 31. mája 2022.

22. Ústavný súd je v zmysle § 45 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) viazaný rozsahom a dôvodmi návrhu na začatie konania, ak § 89 tohto zákona neustanovuje inak.

22.1. Viazanosť ústavného súdu rozsahom a dôvodmi návrhu na začatie konania sa prejavuje predovšetkým vo viazanosti sťažnostným petitom, teda tou časťou ústavnej sťažnosti, v ktorej sťažovateľ špecifikuje, akého rozhodnutia sa domáha, čím zároveň vymedzí rozsah predmetu konania pred ústavným súdom z hľadiska požiadavky na poskytnutie ústavnej ochrany. Takto vymedzený rozsah prieskumu ústavného súdu môže byť vo výnimočných okolnostiach modifikovaný (zvyčajne rozšírený) dôvodmi ústavnej sťažnosti (tak ako to *expressis verbis* vyplýva z § 45 zákona o ústavnom súde; pozn. ústavného súdu), z ktorých ale musí zrozumiteľne vyplývať nespochybniteľný záujem sťažovateľa podrobiť ústavnoprávnemu prieskumu konkrétne a adresne vymedzené rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah (vymedzený predmetom, subjektom a inými, najmä časovými súvislosťami), na čo musí nevyhnutne vecne nadväzovať aj pregnantná súvzťažná ústavnoprávna argumentácia sťažovateľa. Jedine za kumulatívneho splnenia týchto podmienok je tak potom možné prekročiť petit ústavnej sťažnosti pri rešpektovaní ontologickej podstaty tohto ústavného inštitútu, potierajúc pritom prehnanú ústavnoprávnu solemnitú, ktorej dôsledky by mohli ohroziť materiálnu ochranu sťažovateľových základných práv a slobôd (I. ÚS 514/2020, ZNaU 84/2020).

23. Sťažovatelia v petite ústavnej sťažnosti žiadajú vysloviť porušenie v bode 1 tohto nálezu označených práv postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 16 Co 47/2020. V samotnom odôvodnení ústavnej sťažnosti chronologicky opisujú priebeh celého súdneho konania (body 1 až 29), následne tvrdia porušenie svojich práv (body 30 až 34) a zaoberajú sa aplikáciou § 390 CSP vo všeobecnej rovine (body 35 až 37). Ďalej rozvíjajú tri kritériá, podľa ktorých ústavný súd skúma porušenie namietaných práv (body 38 až 41) a, sumarizujúc uvedené, namietajú nečinnosť krajského súdu a celkovú dĺžku konania (bod 45). V závere odôvodňujú svoj návrh na priznanie primeraného finančného zadost'učinenia (body 46 až 48).

24. Vychádzajúc zo sťažnostného petitu, ústavný súd konštatuje, že sťažovatelia namietajú len ostatné odvolacie konanie, pričom ani z obsahu dôvodov ústavnej sťažnosti nemožno vyvodiť, že by ústavný súd mal prekročiť takto formulovaným sťažnostným petitom daný rozsah svojho prieskumu.

25. Ústavný súd v tejto súvislosti s odkazom na svoju ustálenú judikatúru opakovane zdôrazňuje, že je základnou povinnosťou sťažovateľa, aby odôvodnenie ústavnej sťažnosti obsahovalo čo najpresnejší opis skutkového stavu a najmä logickú právnu argumentáciu, na základe ktorej možno konštatovať existenciu príčinnej súvislosti medzi napadnutým postupom, resp. rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a porušením v ústavnej sťažnosti označených práv garantovaných ústavou, resp. kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou, ktorého vyslovenia sa sťažovateľ

v petite svojej ústavnej sťažnosti domáha (IV. ÚS 574/2018, II. ÚS 346/2021, II. ÚS 443/2021, II. ÚS 51/2022).

26. Pri posudzovaní veci ústavným súdom v konaní podľa čl. 127 ústavy ústavný súd koná proti konkrétnemu porušovateľovi práv sťažovateľov v čase podania ústavnej sťažnosti [na rozdiel od konania pred Európskym súdom pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), ktorý posudzuje dĺžku konania ako celok bez ohľadu na jednotlivé fázy konania] (IV. ÚS 517/2021). Ústavný súd pri konkrétnych okolnostiach toho ktorého prípadu úplne nevylučuje aj spočítavanie dĺžky konania u rôznych porušovateľov (napr. IV. ÚS 81/2019, I. ÚS 103/2019, I. ÚS 282/2019), v tomto konkrétnom prípade však nielen vzhľadom na petit ústavnej sťažnosti, ale aj jej obsah, o taký prípad nejde.

26.1. Ústavnému súdu nedá na tomto mieste nespomenúť, že v súdnom konaní začatom pred okresným súdom v roku 2009 mali sťažovatelia dostatočný časový priestor napadnúť riadne odôvodnenou ústavnou sťažnosťou porušenie svojich práv na prerokovanie ich veci bez zbytočných prietáhov a v primeranej lehote v súlade so zásadou „*vigilantibus iura scripta sunt*“, t. j. „práva patria len bdelym (pozorným, ostražitým, opatrným, starostlivým)“, teda tým, ktorí sa aktívne zaujímajú o ochranu a výkon svojich práv, ktorá vyžaduje, aby aj strana sporu sledovala svoje subjektívne práva a robila také kroky, v dôsledku ktorých by nedochádzalo k ich ohrozovaniu a poškodzovaniu.

27. Aj keď k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov môže dôjsť aj vtedy, ak konanie trvá (globálne) neprimerane dlhú dobu, a to bez ohľadu na to, či v posudzovanom prípade boli zaznamenané prietahy spôsobené postupom všeobecného súdu, ústavný súd s poukazom na uvedené v bodoch 22 až 26 tohto nálezu, reagujúc aj na argumentáciu sťažovateľov, zameral svoj prieskum na napadnuté konanie (ostatné odvolacie konanie vedené krajským súdom pod sp. zn. 16 Co 47/2020, pozn.) a s prihliadnutím na odôvodnenie ústavnej sťažnosti, keď sťažovatelia namietajú aj porušenie § 390 CSP, zohľadnil vo vzťahu k tomuto zákonnému ustanoveniu aj postup krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 10 Co 32/2017.

28. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v civilnom spore, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa strana sporu obrátila na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

29. V nadväznosti na tento princíp bol do civilného procesného práva zaradený § 390 CSP s cieľom dosiahnutia zvýšenia rýchlosti a efektívnosti súdneho konania a skrátenia celkovej dĺžky súdneho konania (tzv. zásada 1 x a dost'). Dané ustanovenie ukladá odvolaciemu súdu povinnosť, aby sám rozhodol vo veci, ak je naplnená hypotéza tejto normy, teda ak rozhodnutie súdu prvej inštancie bolo už raz odvolacím súdom zrušené, vec bola vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie a odvolací súd koná a rozhoduje o odvolaní proti novému rozhodnutiu súdu prvej inštancie.

30. Na toto ustanovenie reaguje aj ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti, keď opomenutie, resp. nerešpektovanie príkazu vyplývajúceho z § 390 CSP vyhodnocuje nekompromisne ako procesný excés, s ktorým v príčinnej súvislosti konštatuje porušenie základných práv podľa

čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (I. ÚS 570/2017, III. ÚS 379/2017, I. ÚS 227/2018, II. ÚS 531/2018, III. ÚS 5/2018 a I. ÚS 218/2019). Z dnes už ustálenej rozhodovacej praxe ústavného súdu vyplýva, pri splnení predpokladov na aplikáciu § 390 CSP je daná zákonná povinnosť odvolacieho súdu postupovať dôsledne podľa tohto ustanovenia bez možnosti akýchkoľvek úvah od tohto ustanovenia sa odkloniť (I. ÚS 227/2018, II. ÚS 531/2018, II. ÚS 348/2019, I. ÚS 451/2022, I. ÚS 487/2022). Povinnosť aplikovať § 390 CSP zásadne nastáva vždy, ak v poradí prvé aj druhé preskúmané rozhodnutia okresného súdu sú meritórnej povahy. Výnimku z týchto záverov možno pripustiť len ojedinele vtedy, ak odvolací súd posudzuje výlučne splnenie procesných podmienok [IV. ÚS 215/2023 (ZNaU 68/2022)].

31. Vychádzajúc z obsahu spisového materiálu v danej veci, ako aj vo veci vedenej ústavným súdom pod sp. zn. III. ÚS 430/2018, bolo teda povinnosťou krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 10 Co 32/2017 ustanovenie § 390 CSP rešpektovať, keďže skutkový stav veci bol po troch rozsudkoch okresného súdu a dvoch zrušujúcich uzneseniach prakticky ustálený a vytykané pochybenia mal odvolací súd sám odstrániť, resp. napraviť v odvolacom konaní (pozri k tomu *Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. 2. vydanie. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2016. s. 1473 až 1476.*).

32. Ústavný súd len dopĺňa, že pokiaľ krajský súd vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti argumentoval zachovaním zásady dvojinštančnosti konania, táto zásada (princíp) nie je v Civilnom sporovom poriadku formulovaná ako zásada aplikovaná bez ohľadu na všetky okolnosti veci. Navyše, z ústavnoprávneho hľadiska súdne konanie nie je povinne dvojinštančné s výnimkou vecí trestných, pri ktorých táto požiadavka vyplýva z čl. 2 Protokolu č. 7 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Ani čl. 6 dohovoru samotné právo na odvolanie na súde vyššej inštancie negarantuje a dvojinštančnosť, ako vyplýva aj z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. *Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgicku* z 23. 6. 1981, *Adolf proti Rakúsku* z 26. 3. 1982, *Feldbrugge proti Holandsku* z 29. 5. 1986), nie je všeobecnou zásadou civilného súdneho konania (III. ÚS 152/2017, I. ÚS 50/2020, I. ÚS 451/2022).

33. Vo vzťahu k ostatnému odvolaciemu konaniu pri posudzovaní otázky, či v okolnostiach konkrétneho súdneho konania došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade s doterajšou judikatúrou [m. m. III. ÚS 241/2017, I. ÚS 17/2022, rozsudky EŠLP vo veci *Frydlender v. Francúzsko* z 27. 6. 2000, sťažnosť č. 30979/96 a vo veci *Záborský a Šmáriková v. Slovensko* zo 16. 12. 2003, sťažnosť č. 58172/00] zohľadňuje (1) právnu a faktickú zložitosť veci, o ktorej všeobecný súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu, a prihliada sa pritom aj na význam konania pre sťažovateľa.

34. Predmetom napadnutého konania je posúdenie odvolania oboch sporových strán vo veci žaloby sťažovateľov o zaplata sumy 245 635 eur s príslušenstvom a určenia trvania právneho vzťahu, pričom obdobné spory predstavujú štandardnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov, preto vec nemožno označiť za skutkovo či právne zložitú. Navyše, krajský súd už v predošlom období (celkovo trikrát, pozn.) rozhodoval vo veci sťažovateľov a sudca spravodajca [REDACTED] v konaní vedenom pod sp. zn. 10 Co 32/2017, ako aj v napadnutom konaní bol totožný, a preto mu vec už nemohla byť neznáma.

35. V správaní sťažovateľov ústavný súd nezistil také skutočnosti, ktoré by prispeli k zbytočným prieťahom v konaní a ani krajský súd nepoukázal vo svojom vyjadrení na prípadné predĺženie konania v dôsledku správania sťažovateľov.

36. Ústavný súd v súvislosti s už uvedeným pripomína, že nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená či neefektívna činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov (IV. ÚS 396/04). Krajský súd o odvolaní proti štvrtému rozsudku okresného súdu rozhodoval v napadnutom odvolacom konaní dva roky, čo spolu s takmer dvoma rokmi v predchádzajúcom odvolacom konaní, ako aj nerešpektovaním zákonnej povinnosti zo strany krajského súdu ako súdu odvolacieho aplikovať § 390 CSP je ústavne neakceptovateľné a dáva dôvod na vyslovenie porušenia sťažovateľmi namietaných práv. Vzhľadom na podrobné analýzy dospel ústavný súd k záveru, že postupom krajského súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto rozhodnutia).

37. Predmetné odvolacie konanie bolo skončené rozsudkom z 31. mája 2022, právoplatným 2. augusta 2022. Z uvedeného dôvodu preto ústavný súd nepovažoval za opodstatnené vysloviť príkaz krajskému súdu vo veci konať.

V.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

38. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

39. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti žiadajú priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 5 000 eur každému, pričom svoj návrh odôvodňujú tým, že napriek tomu, že už majú vysoký vek a zdravotné problémy, nemôžu svoju starobu prežívať normálnym spôsobom, ale naopak v neustálej neistote a strachu o to, že prišli o v podstate všetok svoj majetok, čo ich nepriaznivý zdravotný stav iba zhoršuje, a na sklonku svojho života sú odkázaní na nedôstojné bývanie v záhradnej chatke. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESĽP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Zohľadňujúc všetky okolnosti posudzovanej veci, a to najmä neefektívny postup krajského súdu v odvolacom konaní (v kontexte aj celkovej dĺžky konania vo veci sťažovateľov, počas ktorej pretrvával a v dôsledku postupu krajského súdu sa prehľboval stav ich právnej neistoty), ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je spravodlivé a konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci primerané priznanie finančného zadosťučinenia v sume 3 000 eur každému zo sťažovateľov (bod 2 výroku nálezu), a vo zvyšnej časti návrhu sťažovateľov nevyhovelo (bod 4 výroku tohto nálezu).

VI. Trovy konania

40. Ústavný súd priznal sťažovateľom nárok na náhradu trov konania (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) v celkovej sume 801,50 eur (bod 3 výroku nálezu).

41. Pri výpočte trov právneho zastúpenia ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [(ďalej len „vyhláška“); § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 13 ods. 2, § 16 ods. 3, § 18 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny po znížení o 50 % pri zastupovaní dvoch alebo viacerých sťažovateľov za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je 96,92 eur a hodnota režijného paušálu je 11,63 eur a za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 104,34 eur a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur. Sťažovateľom vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu) a za jeden úkon uskutočnený v roku 2023 (podanie vyjadrenia k stanovisku krajského súdu). K tomu bola pripočítaná daň z pridanej hodnoty, ktorej platcom je právny zástupca sťažovateľov.

42. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

43. Podľa čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 18. júla 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu